

SŁOWNICZEK POJĘĆ Z ZAKRESU PRAWA WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ**Akty prawne:**

UPAPP – ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych [Dz.U.06.90.631, ze zm.]

PWP – ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej [Dz.U. 2001 nr 49 poz. 508, ze zm.]

KC – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks Cywilny [Dz.U. Nr 16, poz. 93, ze zm.]

Utwór jest to rezultat działalności twórcy, o cechach indywidualnych, oryginalnych. Utwór może być utrwalony na tzn. nośniku materialnym (np. płycie CD, papierze itd.) jednak ochronie prawno-autorskiej podlega utwór sam w sobie. Żeby uznać coś za utwór nie ma znaczenia jego wartość, przeznaczenie czy też sposób wyrażania. Przykładami utworów są np. wiersz, obraz, fotografia, projekt architektoniczny, film, logo. Taki utwór jest chroniony od momentu powstania i to niezależnie od tego czy został ukończony. Ochrona utworu nie zależy od żadnych formalności np. nie trzeba dzieła rejestrować czy wskazywać na zastrzeżenie praw do niego.

Ochroną może być wyłącznie utwór ustalony (a więc w jakikolwiek sposób wyrażony np. narysowany, zaśpiewany itp.). Idee, odkrycia, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne nie podlegają ochronie prawno-autorskiej. W związku z powyższym należy uznać, że również nie podlegają tej ochronie nie ustalone pomysły lub koncepcje.

Utworu egzemplarz – inaczej nośnik – przedmiot materialny, na którym utrwalono utwór np. płótno dla obrazu, kartka dla wiersza, płyta lub kasetka dla piosenki.

Utwór samoistny to taki który nie zawiera cudzych elementów twórczych, w którym nie wykorzystano cudzych dzieł, mimo że może być innymi dziełami inspirowany (wtedy mówimy o utworze samoistnym inspirowanym).

Utwór niesamoistny to taki w którym zawarto cudze wkłady twórcze. Są to m.in. opracowania, zbiory utworów, różnego rodzaju zestawienia innych utworów.

Opracowanie utworu - zwane także utworem zależnym (niesamoistnym) jest to utwór, który powstaje na bazie innego utworu (samoistnego) i zawiera w istotnym stopniu jego elementy twórcze. Należą tu m.in. tłumaczenia, przeróbki, adaptacje, streszczenia, inscenizacje dramatu, aranżacje muzyczne, antologie, opracowaniem będzie również przerobione logo. W celu rozpowszechniania opracowania należy uzyskać

zgodę twórcy utworu pierwotnego. W przeciwieństwie do opracowań utwory inspirowane innymi nie wymagają uzyskiwania zgody w celu ich rozpowszechniania.

Współautorstwo - związane jest ze wspólnym stworzeniem utworu, przez kilku twórców. Mówimy wtedy o współautorstwie utworu. (W tym przypadku nie powstaje jednak wspólność autorskich praw osobistych). Typowym przykładem dzieła współautorskiego jest utwór audiowizualny. Twórcze elementy, które pochodzą pod poszczególnych twórców nazywamy wkładami twórczymi. Twórca może samodzielnie rozporządzać swoim wkładem twórczym, do wykonywania praw do całego utworu potrzebna jest zgoda wszystkich.

Zbiory, różnego rodzaju antologie itp., mogą być utworem, nawet gdy zawierają niechronione elementy np. utwory co do których ochrona prawno-autorska wygasła, o ile przyjęty w nich dobór, układ lub zestawienie ma twórczy charakter. W takim przypadku chronimy efekt twórczego zestawienia, ułożenia elementów zbioru.

Utwór zbiorowy – np. publikacja periodyczna lub encyklopedia – prawa do takiego utworu jako całości przysługują jego producentowi lub wydawcy, natomiast do jego poszczególnych części np. artykułów, zdjęć itd. – ich twórcom. Jednocześnie domniemywa się, że prawa do tytułu również służą wydawcy/producentowi.

Utwory pracownicze – chodzi tu o utwory powstałe w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy przez pracownika. Prawa do takiego utworu nabywa z chwilą przyjęcia utworu pracodawca, jednak jedynie w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron. Z uwagi na to, że umownie można zarówno rozszerzyć, ograniczyć lub nawet wyłączyć powyższe zasady to najkorzystniej jest w umowie o pracę z pracownikiem, którego zadania polegają na tworzeniu, zamieścić stosowne zapisy dotyczące praw autorskich.

Autorskie prawa osobiste – są to uprawnienia o charakterze osobistym, chroniące nie podlegającą zrzeczeniu się ani zbyciu więź twórcy z utworem. Są to w szczególności prawo do autorstwa utworu, prawo od oznaczania utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo, prawo do nienaruszalności formy oraz treści utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania, prawo do decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności czy też prawo nadzoru autorskiego.

Autorskie prawa majątkowe – uprawnienia majątkowe, chroniące materialne interesy twórcy, określone bardzo szeroko jako „wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu. W doktrynie mówi się, że w Polsce od lat panują tzn. własnościowa koncepcja majątkowego prawa autorskiego zgodnie z którym twórca ma

wyłączne prawo do eksploatowania utworu w dowolny sposób, a jedynym wyjątkiem są tu przepisy dot. dozwolonego użytku.

Czas trwania praw autorskich.

1. Autorskie prawa osobiste są nieograniczone w czasie i mogą być dochodzone przed sądem nawet po jego śmierci przez m.in. wyznaczone przez niego osoby / podmiot lub jego rodzinę czy też organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi której twórca był członkiem.
2. Autorskie prawa majątkowe – Ogólna reguła - 70 lat od śmierci twórcy. Jest również kilka wyjątków, a mianowicie, m.in. w przypadku utworów współautorskich, 70 lat od chwili śmierci współtwórcy, który przeżył pozostałych, od pierwszego rozpowszechnienia gdy twórca nieznan.

Droit de suite – prawo przysługujące twórcom i ich spadkobiercom w przypadku dokonanej zawodowo odsprzedaży rękopisów utworów literackich i muzycznych.

Dozwolony użytek – są to przewidziane prawem sytuacje, w których możliwe jest korzystanie lub rozporządzanie utworem bez zezwolenia twórcy. Dozwolony użytek możemy podzielić na prywatny np. zrobienie sobie kopii zapasowej zakupionej płyty CD oraz sprecyzowanie w przepisach przypadki dozwolonego użytku publicznego np. dozwolony cytat. Należy jednak pamiętać, że dozwolony użytek nie może naruszać normalnego korzystania z utworu lub godzić w słuszne interesy twórcy.

Przejęcie autorskich praw majątkowych – w odróżnieniu od autorskich praw osobistych prawa majątkowe są przenoszalne i mogą przejść na inne osoby w drodze dziedziczenia lub umowy. Twórca może również udzielić licencji upoważniającej dany podmiot / osobę do korzystania z utworu w określonym zakresie.

Umowy dot. autorskich praw majątkowych – dzielimy je na umowy przenoszące majątkowe prawa autorskie w zakresie wskazanym w umowie oraz umowy licencyjne upoważniające do określonego korzystania z utworu. Umowy prawno-autorskie, za wyjątkiem umowy licencji niewyłącznej, wymagają dla swojej własności formy pisemnej. Umowy te wymagają również wyszczególnienia w ich treści tzn. pól eksploatacji z zagrożeniem, iż umowa obejmuje tylko te pola eksploatacji, które są wyraźnie wskazane w jej treści. W związku z powyższym za nieskuteczny należałoby uznać zapis, że np. twórca przenosi na wszelkie prawa autorskie do danego utworu.

Pole eksploatacji jest to pewien odrębny od innych technicznie i ekonomicznie sposób korzystania z utworu (eksploatacji). np. drukowanie, zapisywanie w formacie cyfrowym, wprowadzanie do obrotu (w tym sprzedaż) egzemplarzy (nośników), publicznie wykonywanie, wyświetlanie, nadawanie itp. Pola eksploatacji są wskazane w ustawie jedynie przykładowo, nie ma ich zamkniętego katalogu. Jednocześnie prawo do korzystania z utworu na nowo powstałym / wyodrębnionym polu eksploatacji (np. jak to było z

Internetem czy DVD) przysługuje zawsze twórcy i w związku z tym nie można umówić się o przeniesienie praw na polach jeszcze nie znanych.

Programy komputerowe – zgodnie z UPAPP są chronione jak utwory literackie, szczególna kategoria utworów wyróżniona w UPAPP.

Wizerunek jest to szeroko rozumiany fizyczny obraz danej osoby, na który składa się między innymi jej cechy szczególne, rysy, głos. Chroniony jest wizerunek, na którym dana osoba jest rozpoznawalna. Rozpowszechnianie wizerunku wymaga zgody osoby uprawnionej – od zasady tej UPAPP przewiduje jednak następujące wyjątki:

1. sportretowana osoba otrzymała zapłatę za pozowanie i nie sprzeciwiła się wyraźnie rozpowszechnianiu wizerunku;
2. osoba powszechnie znana, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych i zawodowych; (informując o jej funkcjach);
3. osoby stanowiącej jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza.

W powyższych przypadkach zezwolenie osoby, której wizerunek rozpowszechniamy nie jest konieczne.

Prawa pokrewne – są to odrębne od praw autorskich, prawa wskazane w UPAPP i przysługujące:

1. Artystom wykonawcom – do stworzonych przez nich artystycznych wykonań utworów np. rola w filmie, wykonanie piosenki itd.;
2. Producentów i fonogramu (pierwszego utrwalenia warstwy dźwiękowej wykonania utworu – np. pierwsze nagranie piosenki) lub wideogramu (pierwsze utrwalenie sekwencji ruchomych obrazów, z dźwiękiem lub bez, niezależnie od tego czy stanowi utwór audiowizualny);
3. Organizacjom radiowo – telewizyjnym do ich nadań programów.
4. Wydawcom, którzy po raz pierwszy wydali utwór, którego czas ochrony już wygasł.
5. Tym, którzy po upływie ochrony przygotowali wydanie naukowe lub krytyczne utworu.

OZZ – Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi np. ZAIKS – są to stowarzyszenia, zrzeszające twórców powołane w celu wykonywania zbiorowego zarządu i ochrony praw autorskich i praw pokrewnych. OZZ m. in. pobierają opłaty np. od producentów kserokopiarek i rozdzielają pomiędzy uprawnionymi.

Znak towarowy – jest to jedno z dóbr chronionych przez PWP – każde oznaczenie, które można przedstawić w sposób graficzny, jeżeli ma tzn. zdolność odróżniającą – a więc może być użyte w

odróżnianiu towarów jednego przedsiębiorcy od drugiego. W celu uzyskania ochrony należy określony znak towarowy zgłosić do Urzędu Patentowego w celu rejestracji.

Wzór przemysłowy – Podobnie jak znak towarowy należy zgłosić do Urzędu Patentowego w celu uzyskania rejestracji; jest to nowa i posiadająca indywidualny charakter postać wytworu lub jego części. Jako wzory przemysłowe rejestruje się często części samochodowe jak np. felgi, lusterka.

Brand – zbiór obrazów i idei / pomysłów, które reprezentują daną firmę, w szczególności składa się zazwyczaj z nazwy / firmy, logo, sloganu, charakterystycznych cech produktów lub usług firmy. Część z tych elementów ma charakter twórczy i podlega ochronie prawno-autorskiej, sama nazwa podlega ochronie na podstawie KC. Niektóre elementy składające się na Brand można z powodzeniem zarejestrować w urzędzie patentowym.

Logo – oznaczenie, najczęściej grafika wyróżniająca danego przedsiębiorcę / firmę. Często jako utwór graficzny stanowi przedmiot prawa autorskiego, może być również zarejestrowane jako słowno-graficzny znak towarowy.

Firma – oznaczenie przedsiębiorcy np. xxx sp. z o. o., podlega ochronie na podstawie przepisów KC.

Hasło reklamowe – Składające się zazwyczaj z dwóch lub więcej wyrazów sformułowania mające za zadanie przyciągnąć klienta. Hasło takie może być czasami uznane za utwór. Hasła takie często zgłasza się jako np. znak towarowy w celu uzyskania prawa wyłącznego.

Słowniczek pojęć z zakresu prawa własności intelektualnej, został opracowany we współpracy z kancelarią:

— © —

Leśnodorski Ślusarek

i wspólnicy

